TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITUVCHILARNING KASBIY MOTIVLARINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI

To'rayeva Sharofat Boboyor qizi

https://doi.org/10.5281/zenodo.23067148

Annotatsiya. Ushbu maqolada, motiv, motivatsiya muommosi va uning o'rganilganlik darajasi, ta'lim muassasalaridagi psixolog xizmat xodimlarining motivatsiyasini o'rganish, uning nazariy asoslari hamda kasbiy motivlarni shakllantirishning psixologik asoslari xususida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar. Motiv, motivatsiya, kasbiy faoliyat, kasbiy layoqat, shaxslilik xususiyatlari, xizmat ko'rsatish jarayonida motivatsiya, jamaoviy muhit, pedagogik faoliyat.

Абстракт. В данной статье рассматривается проблема мотивации, мотивации и ее уровня изучения, исследование мотивации сотрудников психологических служб в образовательных учреждениях, ее теоретические основы, а также психологические основы формирования профессиональной мотивации.

Ключевые слова. Мотив, мотивация, профессиональная деятельность, профессиональные способности, личностные качества, мотивация в процессе службы, общественная среда, педагогическая деятельность

Annotatsion. This article discusses the problem of motive, motivation and its level of study, the study of the motivation of psychological service employees in educational institutions, its theoretical foundations, and the psychological foundations of the formation of professional motives

Key words. Motive, motivation, professional activity, professional ability, personality traits, motivation in the service process, community environment, pedagogical activity

Pedagogik faoliyatda kasbiy motivlarning barqarorligi muhim ahamiyat kasb etib, uni rivojlantirish faoliyat turi bilan bog'liq ko'plab muvaffaqqiyatlarni ta'minlashi ehtimoldan holi emas. Xizmat faoliyatida motivlar rolini oshirish xuddi, tashkilotlarnikidek ma'lum bir qonuniyatga bo'ysunadi.

Insonning qaysi maqsadlarni ko'zlaganiga, qanday vazifalarni hal qilishiga qarab, undagi motivasiya turlarini aniqlash mumkin. Shunday qilib, insonga tashqi ta'sirlar orqali ma'lum bir harakatlarni amalga oshirishga undovchi kuch, ma'lum natijalarga olib keladigan harakatlarni keltirib chiqaradi. Demak, kasbiy faoliyatda odamni harakatlarga undashga qodir bo'lgan motivlar, shuningdek, bu sabablarni qanday kelib chiqishi mumkinligini aniq bilish muhimdir.

Insonning aql-zakovati, zehni uning kundalik turmushi, mehnat va kasbiy faoliyatida o'ziga xos o'rin tutishini tadqiq etish psixologiyaning eng dolzarb muammolardan biri ekanligi uzoq tarixiy davrga ega. Psixologiyaning zamonaviy fan sifatida shakllanishi barobarida insonning zehni va aql-

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

zakovatini o'rganish, uning faoliyati samaradorligiga ta'sirini aniqlash bir qator ilmiy qonuniyatlarni ochilishiga sabab bo'ldi . Motivasiyaning insonning kasbiy faoliyatiga ta'siri[1]:

- harakatlar;
- rejalar;
- qat'iyatlilik;
- vijdonlilik;
- diqqatlilik sifatlari orqali keng ta'sir etadi.

Har bir shaxs xuddi shu sifatlar orqali berilgan ishlarni samarali bajarishga qodir. U osonroq ishlashga intilishi mumkin va ba'zan murakkab qarorlar qabul qilishi mumkin. Bularning barchasi ishni bajarishda qanday kuch sarflashiga bog'liq.

Motivasiya insonning o'z ishini bajarishiga, ishlab chiqarish majburiyatlariga katta ta'sir ko'rsatadi. Motivasiya va mehnatning yakuniy natijasi o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik mavjud emas, chunki xodimning malakasi va qobiliyati, vazifalarni to'g'ri tushunishi, ish jarayoniga atrof-muhitning ta'siri kabilar ham hisobga olinadi.

Motivatsiya o'qituvchi faoliyati samaradorligining muhim omillaridan biridir. O'qituvchilarning kasbiy motivatsiyasi, avvalo, kompensatsiya xarakterining yo'qligi va mansublik tarozida yuqori bo'lishi bilan tavsiflanishi kerak. Biroq, ushbu sohada mutaxassisning ish staji oshishi bilan ishdan qoniqish kamayishi va kasbiy motivatsiya xarakteri o'zgarishi mumkin. Ushbu holat murakkab psixologik-emotsional ish sharoitlari bilan bog'liq bo'ladi.Binobarin, o'qituvchining o'zi tomonidan amalga oshirilayotgan tadbirlarning samaradorligi va muvaffaqiyatini, shuningdek, shaxsiy va hissiy ruhiy uyg'unligi va adekvatligini belgilaydigan shaxsiy motivatsiyasi xususiyatlariga katta e'tibor berilishi kerak. Ta'lim tizimida psixologik xizmat sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlarimiz psixologik kasbiy motivlari nimalardan iborat, qay jihatlariga e'tibor berishimiz kerak degan savollar ko'ndalang kelib qolmoqda. Har bir soha mutassislarining kasbiy motivlari bo'lganidek, psixologik xizmat kasbi faoliyatidagi mutaxassislarimizda ham kasbiy motivlarning qay tomonlariga e'tibor berishimiz kerak. Tadqiqot jarayonining natijalari o'qituvchilarni kasbiy faoliyatida rag'batlantirishning turli usullari qo'llaniladi. Eng keng tarqalganlaridan biri bu pul rag'batlantirishdir. Moddiy rag'batlantirishni amalga oshirishda vaziyatni to'g'ri baholash juda muhim, agar inson juda murakkab ehtiyojlari, qiziqishlari va maqsadlariga ega bo'lsa, uning imkoniyatlarini o'z vaqtida baholash kerak. Kasbiy psixologiyada, pedagoglarning hamkorlikda motiv jarayoni ustida ishlashlari eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Psixologik nuqtai nazardan, motivatsiya motivatsiyadan farq qiladi. Farqi shundaki, motivatsiya motivatsiyani amalga oshirish vositasidir. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, motivatsiya inson ehtiyojlari va manfaatlari yig'indisi ekanligi ma'lum. Bu pedagogni faollikka undaydi. Bu pedagogni harakatga keltiradigan sabablar va ehtiyojlar to'plami hisoblanadi. Pedagogni tashqi ta'sirlar orqali ma'lum harakatlarni bajarishga undaydigan kuch ma'lum natijalarga olib keladigan harakatlarni keltirib chiqaradi. Bu borada jahon psixologlari o'z qarashlari va yondashuvlari nuqtai nazaridan o'z fikr va mulohazalarini bildirganlar va shuningdek, motiv va motivatsiya dunyo psixologiyasida juda ko'p o'rganilgan va talqin qilingan. Motiv psixika orqali namoyon bo'ladigan qat'iyatdir va pedagogni kasbiy faoliyatda harakat qilishga undaydigan sabablar va ehtiyojlair ham mavjud. Kasbiy faoliyatda motivatsion sabablarning psixologik jihatlarini, avvalambor, uning yangicha motivga ega ekanligini, o'z kasbiga qiziqsa, samarali ishlar olib borilishi va yuksak marralar zabt etildi. Shu munosabat bilan jamoada muhit yaxshi bo'lsa, har tomonlama

[1]Листик Е.М. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности: учебник и практикум для академического бакалавриата / Е.М. Листик. – 2-е изд., испр. И доп. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – С. 145

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

qo'llab-quvvatlansa, moddiy rag'batlantirilsa, bularning barchasi pedagogning kasbiy faoliyatining psixologik sharoitlarini tashkil etadi.

ADABIYOTLAR.

1. Psixologiya metodologiyasi O'quv qo'llanma. E.G'oziyev. T-2013,
2. Psixologiya metodologiyasi. G'oziyev E.G'., Xolmuxamedov M., Ibrohimov X. – T.: O'z MU, 2002.
3. Психология общения. Леонтьев.А.А. 1997 г.
4. "Мотивация поведения и формирование личности" Асеев.В.Г. М.,"Мысл" 2011 г.
5. Nishanova.Z.T. "PSIXOLOGIK XIZMAT", –T.:2007.
6. Safaev N.S., Mirashirova N.A., Odilova N.G. "Umumiy psixologiya nazariyasi va amaliyoti", – T.:2013.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.